

מסורת הש"ס

א) וביה כהן מ"ק כב. חולין
ג) ו' נעיל ל': וז"ל.
ה) ויהי שדיים עומדים.
עב"ל, ד) ע' ע"ר ש"ל,
ט) וימותם כ"א.

הגהרות הב"ח

א) ואלה אלה ידענה
דמשה: (ס) שם קמ"ל דל'
אפשר אלא ודלי החתון
אחי וימתם:

מוסף רש"י

שני תבואות. מיעוט שני שנים וכתיב תבואות ומשמע כל תבואות של שני שנים להביא תבואה שלישית ושלש תבואות לא משכמת לה בשתי שנים אלא מעט לעט כגון מנחה לו צאלול מנחה פירות נמלא אולכן ואוכל תבואה עד שיחזור ויקאור תבואות בשנה אחת ועוד יאלכל תבואה השנית שהיא שנה השלישית לפי מנין העולם: **בשעית נמי יעבוד**. כגון נמכר בניסן וכשיגיע תשרי של שעית עבדו שש למנין עולם והוא יעבוד עד ניסן: לערכין. דהיכל דמכבי (ויקרא כ) מנזן ששים שנה ומעלה פשיטא לן דשנת ששים כלמטה דהא ומעלה כתיב אצל בן חמש שנים דלא כתיב אלא (שס) מנזן חמש שנים ועד בן עשרים שנה ולא כתיב מנזן חמש שנים ומעלה אי לא אשמועינן הכא מעט לעט הוה אמינא שנת חמש כלמעלה להכי אשמועינן הכא דבעינן ה' שנים מלאים בכלל עולך הראשון שהוא מועט: **לפרקין דיוולא דופן**. להיכל ללא תנן ויוס אחד כגון בן עשרים ונת עשרים: **מ"ט לא אמר ליוולא דופן**. הואיל וס"ל נמי בהקדמא מעט לעט: **דומיא דהקד** כלומר אף על גב דבהקד דיוולא דופן הוה נמי מעט לעט מיהו האי שבזבן ושבזבן דמתניתין לא איירי בהן כלל דהא דומיא דקדשים וערי חומה ועבד עברי קמני דכתיבן הלכך ערכין נמי כתיבין אצל שנת עשרים לענין שערות לא כתיבי בצאורייתא אלא הלכתא היא: **שזכר ושזקנה מיבני ליה**. לישנא דקרא דמכבי (שס) ולקנצה שערות שקלים אלא בן ונת לישנא דמתניתין היא בן עשרים ונת עשרים: **אזכה ואיסק**. לארעא דישאל לאתריה דרבי אלעזר בן פרמ: **ואגמר סהפסא**. דרבי יחזק בן נחמני: **מפומיה דמרא**. רבי אלעזר:

הדרן עלך יוצא דופן

בא סימן הסהמון שמי שערות

סימן נערות: **העליון**. צוחל: **או חוללת**. גדולה היא שהשערות סימן מוזבקה ועליון סמיכין ולקמן מפרש עממא: **אע"פ שאי אפשר פרכינן בגמרא והלא צא: אצל אי אפשר נו'**. דהא ודאי מדאמתא עליון תחתון נמי אתא אלא ששכרו: **גמ' צא לר"מ**. דכיון דלאמר ר"מ לא חוללת דקטנה היא מכלל דס"ל אפשר לעליון לצא קודם לתחתון: **ולאמי צא העליון**. עד שלא יצא התחתון ולא לימני אע"פ שאי אפשר: **רוז נשים סהמון אחי ברישא ומיעוט עליון**. והאי דקאמר ר"מ קטנה היא משום דחייש למיעוטא שהעליון צא בקטנותה ורצן אזלו צמר רוצה הלכך מני אתא עליון לא צעיא דזיקה דמסתמא תחתון אתא. וכיון דקטעמייהו דרבנן משום רוצה הוא ה"מ צסתמא היכא דלא צדקו: **אצל היכא דצדקו ולא אשכחו**. תחתון: **אימא מודו**. דקטנה היא ומיעוטא היא קמ"ל כו': **שדים נכונו**. והדר ושערך נמא אלמא עליון וימנין דקדים: **צעשום ממלרים** דידך. שהיו מלרים משחקים צד וממעכין דידך: **למען שדי נעוריד**. כדי להתאקף ולנות צד כשהיה ראויה לאשה ותצוא לימני נערות. שדי לשון השלכה כלומר עדיין היו שערות נעוריד עומדים להשתלח ולללח. אלמא דדים קדמי: ומאי שדי דמשמע דעדיין היוו לללח: **כונג בדדי כסיב**. והאי שדי לשון שדים: (ק"ט).

בא סימן פרק ששי נדה

מח.

ובשביעית נמי יעבוד. וז"ל"ת הא מינה שנת ששית אלא צתמלה אימא ל' יוס לפני ראש השנה יהיו חשונים שנה ומשם ואילך ה' שנים שלמים ויש לומר כיון דגלי קרא דששית הוה שנה שלמה הוה הדין דראשונה צעינן שלמה: **רב גידל אמר רב לערכין**. וז"ל"ת כיון דבערכין מוקי לה א"כ מדרא קושא לדוכמין דלרבי גידל לא משכח רב תנא כוותיה וז"ל דקסבר רב תנא הוה ופליג: **אמר ר"א הלכה בר' יוסי בן כיפר**. וז"ל"ת והא רבי אלעזר גופיה פסיק צפ"ק (למיל ט).

כרבי אלעזר דב' ומו לא וכו"ת דהך דהכא לא חשיב משום דר' יוסי בן כיפר קאי כוותיה הא חשיב נמי הסה היא דד' נשים אע"ג דרבי יהושע קאי כוותיה אלא משום דרבי יהושע מרבי אלעזר קבלה הכא נמי רבי יוסי משמיה דרבי אלעזר קאמר לה וז"ל משום דהכא קאי רבי כוותיה דרבי אלעזר וכן הורה רבי צלוד ולא מכח כרבי אלעזר פסיק א"ר דוקא צמשינות אמר צפ"ק דהלכתא כוותיה צארע:

הדרן עלך יוצא דופן

בא סימן ר"מ אומר לא הולצת ולא מתיבמת. וז"ל"ת ולר' מאיר למה הוזכר סימן העליון כיון דלא סמיכין עמייה ורעלי נמי דתנא איזרו סימניו ומפרש ר"מ דלאצחול קאי וז"ל דאיצטרפך לענין עונשים וקידושין ומילי טובא דרוב פעמים תחתון אחי צרישא דקאמר בגמרא וז"ל אי חוין עליון מסתמא ככר צא התחתון וגדולה היא וצריכה גט לקדושין וגם אסור בצחומה: **והב"א או הולצת או מתיבמת**. אפילו היא קטנה מתיבמת לרבנן דר"מ דלא חשיב למיעוטא גבי צ"ה היא דקטן וקטנה לא חולצין כו' אצל לחליצה צעינן שמה גדולה כדאמר נמי הסה יפה אמרת שאין חולצין איש כתיב בצרפה ומקשינן אשה לאיש ולית להו דרבי יוסי דלאמר צפרק מלות חליצה (שס דף קה): **אשה צין חולצת צין קטנה:** רבן

ברישא ומיעוט עליון אתי ברישא ורבי מאיר צלמעמיה דחייש למיעוטא ורבנן צלמעמיהו דלא חיישי למיעוטא והני מילי בסתמא אבל היכא דבדקן ולא אשכחן אימר מודו ליה רבנן לר"מ דעליון קדים קמ"ל דאי אפשר ודאי אתי ומגתר הוא דנתר בשלמא לר"מ היינו דכתיב שדים נכונו ושערך צמח אלא לרבנן איכא מבעי ליה ה"ק כיון ששדים נכונו בידוע ששערך צמח בשלמא לר"מ היינו דכתיב בעשות ממצרים דידך למען שדי נעוריד אלא לרבנן איכא מבעי ליה ה"ק כיון שבאו דידך בידוע שבאו נעוריד ואיבעית אימא מאי שדי בדדי כתיב וה"ק הקב"ה לישראל איכרפו

וכיון דהיה שנה שלמה הוה הדין דראשונה צעינן שלמה: **רב גידל אמר רב לערכין**. וז"ל"ת כיון דבערכין מוקי לה א"כ מדרא קושא לדוכמין דלרבי גידל לא משכח רב תנא כוותיה וז"ל דקסבר רב תנא הוה ופליג: **אמר ר"א הלכה בר' יוסי בן כיפר**. וז"ל"ת והא רבי אלעזר גופיה פסיק צפ"ק (למיל ט).

עין משפט
נר מצוה

א א מ"י פ"ב מהל' אלוט
ה"ל סמך עינין ט טוסי
א"ש"ע מ"י ק"ט ספיק י"ב
ונכרז אלפס ימנות פ"ג דף
מ"א:
ב ב מ"י שם הל' ט ז:

תורה אור השלם

1. כי תקנה עבד עברי שש
שנים יעבד ובשביעית יצא
לקופשי חנם: שמות כא יב
2. רבקה בצמח השדה
בתוך ותריב ותגדלי
ותבאי בעדי עדיים שדים
בגדי ושערך צמח ואת שים
ותגדלי: יחזקאל טו ז
3. ותפקדי את זמתי נעוריד
בעשות ממצרים דידך
למען שדי נעוריד:
יחזקאל כג א

הוס' הרא"ש

ובשביעית נמי יעבוד.
ותימה יתבה שנה ששית י"ל
ל' ילפינן מתיבמת דבעינן
שומשך עבדו עד שנה
תחלת שביעית ולא אמרין
ל' יום ראש השנה חשוב
שנה אבל בשנה הראשונה
למלא ל' יום לפני ר"ה
חשוב שנה וז"ל כיון דגלי
קרא דשנה ששית שלמה
ה"י"י שנה ראשונה: **אמר**
רב גידל אמר רב לערכין. א.
לפרקין דקרא קאמר צ"ל
דכ"ל רב גמא הוא ופליג:
א"ר אלעזר הלכה כר' יוסי
בן כיפר. ותימה הא ר'
אלעזר גופיה הוא דאמר
דהוה הלכה כר' אלעזר אלא
בר' יוסי משום דאיכא ר'
יוסי בן כיפר דקאי כותיה
לא קאי שמייהו לא ליה לית
דהא הוה ר' נשים ר'
יהושע קאי כותיה אלא
משום דר' יהושע מר'
אלעזר קבלה הכא נמי ר'
יוסי בן כיפר משום ר'
אלעזר אמר וז"ל להכא
נמי איכא ר' דקאי כותיה
דמארבין לעיל וכן הורה
בלוד ולא מכח ר' אלעזר
הורה א"ר דוקא במשניות
הוה דאמר ר' אלעזר בפ"ק
הלכה כר' אלעזר בארבע:
פליק פייקא
ר"מ אומר לא חולצת ולא
מתיבמת. ותימה
לר"מ למה הוזכר סימן
העליון כיון דלא סמיכין
עליון כלל. וז"ל דודאי
סמיכין עליון לענין עונשים
וקידושין כיון דרוב פעמים
תחתון אחי ברישא כדאיאת
במ"י ור' מאיר הוא דחייש
למיעוט התחתון הילכך
אמרי חולצת ואיזה
מתיבמת עד שהביא סימן
התחתון: והב"א [אן]
חולצת או מתיבמת. ה"ה
דאפי' קטנה מתיבמת
לרבנן דר"מ דלא חיישי
למיעוט אבל לחליצה בעי
גדולה כדאמר ליה יפה
אמרת שאין חולצין איש
כתוב בפרשה:

א) נראה דל"ל דלפינן מהכא
שהיה שנה שלמה והוא
נמשך עשרתו מתוך שנת
השביעית ולא אמרין וכו'.